

Силабус навчальної дисципліни «Когнітивна лінгвокомпаративістика та макрокомпаративістика»			
Напрямок підготовки	Доктор філософії		
Галузь знань	03 Гуманітарні науки		
Спеціальність	035 Філологія		
Освітньо-наукова програма	Філологія у вимірах сьогодення: мовознавство, літературознавство, перекладознавство		
Статус дисципліни	Дисципліна вільного вибору аспіранта		
Мова навчання	Українська		
Семестр	II		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Форма підсумкового контролю	Залік		
Викладач	Корольова Алла Валер'янівна, доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової роботи		
Анотація навчальної дисципліни	Дисципліна «Когнітивна лінгвокомпаративістика та макрокомпаративістика» належить до переліку дисциплін вільного вибору аспіранта. Вона спрямована на формування <i>в аспірантів знань, умінь, навичок і компетентностей</i> про дві взаємопов'язані науки – когнітивну компаративістику і макрокомпаративістику. Якщо перша оперує інструментарієм порівняльно-історичного методу і методу ступінчастої реконструкції, то друга – методом діахронічної інтерпретації О. Семереньї та методом масового порівняння Дж. Грінберга, що надають змогу коментувати гіпотези походження мов, виявляти етапи і стадії реконструкції і діахронічної інтерпретації етимону різної хронологічної глибини, ступені мовного / правового споріднення, збагачуючи теорію стратів, теорію мовних контактів (різних хвиль міграції). Курс забезпечує аспірантів основним глосарієм термінів, необхідних для доказу / обґрунтування як мовного, так і правового споріднення відповідно до тріади: тип – метрика – відношення. У межах цього курсу аспіранти опановують вміннями аналізувати етимологічні версії, генетичний матеріал певної мови, групи, сім'ї, макросім'ї, здійснювати обчислення базової лексики М. Сводеша, здійснювати процедури реконструкції і діахронічної інтерпретації етимону різної хронологічної глибини, доводити / обґрунтовувати ступені мовного / правового споріднення за тріадою: тип – метрика – відношення.		
Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану)	3 кредити ЄКТС; 90 год., у тому числі:		
		Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
	лекції	20 год.	6 год.
	семінарські заняття	10 год.	4 год.
	практичні заняття	–	–
	консультації	–	–
	самостійна робота	60 год.	80 год.
Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни	Для успішного засвоєння дисципліни аспіранти повинні володіти знаннями в галузях “Загальне мовознавство” (розділи “Синхронія і діахронія”, “Проблема походження мови”, “Розвиток і функціонування мов у різні історичні епохи”, “Лексикографія”), “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” (розділи “Лексико-семантичні системи мов у порівняльно-історичному та зіставно-типологічному аспектах”) та ін. Знання та навички, отримані в результаті вивчення цих курсів, створюють необхідну базу для вивчення курсу «Когнітивна лінгвокомпаративістика та макрокомпаративістика» і мають високий ступінь кореляції з ними.		

	<p>Аспіранти повинні <i>знати</i>: основні наукові школи компаративістики і макрокомпаративістики, прийоми методологічного інструментарію когнітивної компаративістики (порівняльно-історичний метод, метод ступінчастої реконструкції та ін.) і макрокомпаративістики (метод діахронічної інтерпретації О. Семереньї, метод масового порівняння Дж. Грінберга та ін.), гіпотези походження мов, етапи і стадії реконструкції і діахронічної інтерпретації етимону різної хронологічної глибини, ступені мовного / правового споріднення, теорію стратів, основні мовні контакти (міграції).</p> <p>Аспіранти повинні <i>вміти</i>: аналізувати етимологічні версії, генетичний матеріал певної мови, групи, сім'ї, макросім'ї, здійснювати обчислення базової лексики М. Сводеша, здійснювати процедури реконструкції і діахронічної інтерпретації етимону різної хронологічної глибини, доводити / обґрунтовувати ступені мовного / правового споріднення за тріадою: тип – метрика – відношення.</p>
Мета вивчення дисципліни	<p><i>Сформувані в аспірантів знання, вміння, навички і компетентності</i> про дві взаємопов'язані науки – когнітивну компаративістику і макрокомпаративістику, які сприятимуть поглибленню і систематизації наукових уявлень здобувачів про сутність походження людської мови; <i>обґрунтувати необхідність вивчення</i> генетичної (генеалогічної) класифікації мов світу в ланцюгу 'мова – група – сім'я – макросім'я'; <i>виробити здатність</i> застосовувати методологічний інструментарій когнітивної компаративістики (порівняльно-історичний метод, метод ступінчастої реконструкції та ін.) і макрокомпаративістики (метод діахронічної інтерпретації О. Семереньї, метод масового порівняння Дж. Грінберга та ін.); <i>мотивувати розвиток</i> професійних і наукових якостей аспіранта, необхідних для вивчення як мовного, так і правового споріднення.</p>

Компетентності, які аспірант набуде в результаті навчання

ІНТЕГРАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ (ІК)

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних і створення нових цілісних знань із загальнофілологічних дисциплін (мовознавства, теорії літератури, перекладознавства, семіотики), історії їх становлення і розвитку, сучасного стану й актуальних проблем, новітніх наукових парадигм і методології філологічних досліджень (мовознавчих, літературознавчих, перекладознавчих).

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ (ЗК)

ЗК 1. Здатність до оволодіння загальнонауковим (філософським) системним світоглядом, аналізу, синтезу і генерування нових ідей.

ЗК 2. Здатність до застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних етимологічних джерел (друкованих і електронних).

ЗК 3. Здатність до осмислення філософсько-світоглядних засад, сучасних тенденцій, напрямів і закономірностей розвитку когнітивної компаративістики і макрокомпаративістики.

ЗК 4. Здатність до наукового пізнання, застосування здобутих знань у практичній діяльності на засадах загальної та спеціальної методології, зокрема в плані аналізу етимологічних версій, тобто генетичного матеріалу, реконструйованих архетипів / етимонів та ін.

ЗК 5. Здатність спілкуватися з різними цільовими аудиторіями, використовуючи відповідну лексику, методи, техніки та прийоми.

ФАХОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ (ФК)

ФК 1. Здобуття концептуальних та методологічних знань у галузі філології, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових філологічних знань, оволодіння термінологією з когнітивної компаративістики і макрокомпаративістики.

ФК 2. Здатність збирати дані для філологічного дослідження, систематизувати та інтерпретувати їх.

ФК 3. Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів у когнітивній компаративістиці і макрокомпаративістиці.

ФК 4. Здатність до критичного аналізу, оцінки, синтезу, продукування нових ідей і розв'язання комплексних проблем у когнітивній компаративістиці і макрокомпаративістиці.

ФК 5. Здатність визначати методологічні засади комплексного філологічного дослідження у сферах когнітивної компаративістики і макрокомпаративістики, літературознавства та перекладознавства, самостійно розробляти й запроваджувати методологію дослідження, яка базується на результатах наукових розвідок, міжнародних стандартах і рекомендаціях. Удосконалювати методи проведення експериментальних досліджень і застосування методів статистичної та кількісної обробки одержаних результатів.

ФК 6. Здатність виявляти спільні та відмінні тенденції в розвитку лінгвістики, літературознавства й

перекладознавства.

ФК 7. Здатність використовувати системні знання мови в теоретичному / практичному, синхронному / діахронному, діалектологічному, стилістичному, соціокультурному, семіотичному аспектах для аналізу та синтезу ідей, задіювати системні знання сучасних мовознавчих, літературознавчих і перекладознавчих студій у власній дослідницько-інноваційній діяльності.

Результати навчання з дисципліни

ПРН 1. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.

ПРН 2. Критично аналізувати та оцінювати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження і пропонувати шляхи їх вирішення.

ПРН 3. Порівнювати і класифікувати різні наукові погляди у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію; критично аналізувати власні наукові досягнення і здобутки інших дослідників.

ПРН 4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі когнітивної компаративістики і макрокомпаративістики.

ПРН 5. Застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності, зокрема при аналізі етимологічних версій.

ПРН 6. Визначати мету власного наукового дослідження, генерувати нові ідеї, мислити абстрактно, адаптуватися до нових умов і ситуацій.

ПРН 7. Формулювати фундаментальну наукову проблему в галузі філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство) та робочу гіпотезу з досліджуваної проблеми.

ПРН 8. Виявляти спільні та відмінні тенденції розвитку лінгвістики, літературознавства й перекладознавства.

Тематичний план занять

Змістовий модуль 1.

Когнітивна компаративістика: передумови становлення і перспективи розвитку

1.1 Передумови становлення когнітивно орієнтованої компаративістики.

Основні теорії походження мови. Проблема глотогенезу. Формування когнітивних здібностей у представників роду *Homo sapiens*. Антропогенезна тріада “мозок – мислення – друга сигнальна система”. Людська мова як одна зі знакових систем. Компаративістика й індоєвропейістика. Свідомість і мислення індоєвропейських народів.

1.2 **Нові концепції походження людської мови.** Ностратика і теорії походження людської мови. Мовні сім'ї і теорія стратів. Дивергентно-конвергентний процес переходу від (до-)ностратичної протомови до ностратичної прамови. Конвергентно-дивергентний процес формування ностратичної теорії походження мов. Чотири стадії розвитку ностратичної лінгвістики: від гіпотези до теорії. Наукові дискусії щодо ностратики: аргументи “за” і “проти”.

Змістовий модуль 2.

Когнітивна компаративістика:

об'єкт, предмет, інструментарій дослідження мов / прамов

2.1. Об'єкт і предмет компаративістики.

Закономірності мовного розвитку як передумови порівняльно-історичного дослідження мов. Дефініції понять «прамова», «прамовний стан», «архетип», «етимон». Основні наукові школи і представники. Доказ / обґрунтування мовного споріднення: критерії оцінки ступеня близькості.

2.2. Теоретико-методологічний інструментарій когнітивної компаративістики.

Реконструкція прамовних форм і реконструкція структур свідомості. Етапи реконструкції архетипу як когнітивної структури.

2.3. Комп'ютерне опрацювання архетипів свідомості.

Метод глотохронології (лексикостатистики) М. Сводеша.

2.4. Принципи роботи з етимологічними версіями.

Структура етимологічної статті. Семантичний розвиток архетипів як прамовних форм.

Змістовий модуль 3.

Когнітивна макрокомпаративістика: об'єкт, предмет, інструментарій дослідження

- 3.1 **Об'єкт, предмет, інструментарій дослідження когнітивної макрокомпаративістики.**
 Дефініції понять «масове споріднення мов», «макросім'я», «гіперсім'я», «суперсім'я». Історіографія методологічних технік обґрунтування масового споріднення у ланцюзі 'мова – група – сім'я – макросім'я'. Доказ / обґрунтування масового споріднення: критерії оцінки ступеня близькості архетипів.
- 3.2 **Гіпотези масового споріднення мов чотирьох макросімей.**
 Теорія моно- і полігенезу. Афразійська гіпотеза. Урало-алтайська гіпотези. Сино-кавказька гіпотеза. Австронезійська гіпотеза.
- 3.3 **Методологія дослідження макрокомпаративної єдності: тип – метрика – відношення.**
 Сучасні методологічні ідеї у сфері вивчення ступенів масового споріднення: від археології до феноменології. Методологічний інструментарій математичної і комп'ютерної лінгвістики для виконання процедури квантитативної верифікації ступенів споріднення мов. Комп'ютерні (електронні) бази даних мов як інформаційні ресурси з глобальних етимологій (Глобальна лексико-статистична база даних «Вавилонская башня»).
- 3.4 **Комп'ютерно-математичний інструментарій.** Математичні методи діахронічної верифікації масового мовного споріднення. Комп'ютерні (автоматизовані) методи діахронічної верифікації масового мовного споріднення.

Система оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Методи навчання	Форми оцінювання
ПРН 1. На основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання.	<i>Загальнонаукові методи теоретичного пізнання:</i> аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення. <i>Технологія особистісно орієнтованого навчання</i>	Індивідуальне і групове опитування.
ПРН 2. Критично аналізувати та оцінювати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження і пропонувати шляхи їх вирішення.	<i>Методи інтерактивного (комунікативного) і проблемного навчання</i>	Експрес-контроль.
ПРН 3. Порівнювати і класифікувати різні наукові погляди у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію; критично аналізувати власні наукові досягнення і здобутки інших дослідників.	<i>Методи навчання:</i> – групова дискусія, – дидактичні та ділові ігри, що імітують досліджувані процеси, – ситуаційний аналіз (кейс-метод), дослідження ситуації професійної взаємодії з використанням різних методів (аналіз літературних джерел, спостережень, інтерв'ю), презентація результатів виконаних досліджень.	Оцінювання роботи аспірантів в групах.
ПРН 4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі когнітивної компаративістики і макрокомпаративістики.		Оцінювання індивідуальних завдань аспірантів.
ПРН 5. Застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності, зокрема при аналізі етимологічних версій.		Тематичне тестування.
ПРН 6. <i>Визначати мету власного наукового дослідження, генерувати нові ідеї, мислити абстрактно, адаптуватися до нових умов і ситуацій.</i>	<i>Індивідуальні завдання:</i> – творчі есе з проблем професійних комунікацій, – психодіагно-стичні	Модульна контрольна робота.
ПРН 7. <i>Формулювати фундаментальну наукову проблему в галузі філології (мовознавство, літературознавство, перекладознавство) та робочу гіпотезу з досліджуваної проблеми.</i>		

<p>ПРН 8. Виявляти спільні та відмінні тенденції розвитку лінгвістики, літературознавства й перекладознавства.</p>	<p>завдання (психологічні тести), – психологічні задачі та вправи.</p>	<p>Залік.</p>
--	--	---------------

Поточний контроль успішності аспірантів здійснюється протягом семестру. Під час опанування навчальним матеріалом оцінюється аудиторна, самостійна робота та інші види навчальної діяльності аспіранта. **Поточний контроль** проводиться на кожному семінарському занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки і практичних навичок аспірантів із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на семінарських заняттях.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності аспірантів здійснюється за *накопичувальною системою*.

Система оцінювання результатів навчання аспірантів
з дисципліни «Когнітивна лінгвокомпаративістика та макрокомпаративістика»

Види навчальної діяльності аспіранта	Аудиторна навчальна робота аспіранта					Самостійна навчальна робота аспіранта		Модульна контрольна робота
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Творче есе	Ситуаційний аналіз (кейс-метод)	
Максимальна кількість балів	5	5	5	5	5	15	10	50

Модульний контроль. Семестровому контролю з навчальної дисципліни «Когнітивна лінгвокомпаративістика та макрокомпаративістика» передують написання аспірантами модульної контрольної роботи.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи з дисципліни
«Когнітивна лінгвокомпаративістика та макрокомпаративістика»

Модульна контрольна робота включає 2 завдання, з яких кожне оцінюється за наступними *критеріями*. Відповідь на кожне завдання модульної контрольної роботи оцінюється за 25-бальною шкалою.

23-25 балів виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв'язання завдання.

18-22 бали виставляються за умови, що відповідь правильна, повна, змістовна, послідовна, але містить незначні помилки у викладі теоретичного матеріалу і практичного розв'язання проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

15-17 балів виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична, є неточності і помилки в розкритті проблеми, рівень самостійності суджень недостатній.

14 балів і менше виставляється за умови відсутності вичерпаної відповіді на питання, наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань аспіранта.

Виконане завдання має включати такі складники: обґрунтування актуальності, викладення змісту, висновки.

Максимальна кількість балів за виконану МКР становить 50.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання аспірантів на завершальному етапі вивчення дисципліни.

№ з/п	Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів
-------	-----------------------------	--------------------------------------	-----------------------------

1.	Передбачений підсумковий контроль – залік	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота аспіранта 2. Модульна контрольна робота (МКР) 3. Залік	50 50
----	---	--	--------------

Семестровий контроль з навчальної дисципліни «Когнітивна лінгвокомпаративістика та макрокомпаративістика» проводиться у формі *заліку* за обсягом усього навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом і графіком навчального процесу.

Оцінювання на заліку здійснюється за національною шкалою, за 100-бальною шкалою і шкалою ЄКТС. На заліку екзаменатор виставляє семестровий рейтинговий бал, оцінку за залік (“зараховано / не зараховано”), кількість балів за 100-бальною шкалою й оцінку за шкалою ЄКТС.

Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з навчальної дисципліни 60 і вище, отримують оцінку “зараховано” і відповідну оцінку у шкалі ЄКТС без складання заліку. Аспіранти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни 59 і нижче, складають залік.

Якщо аспірант на заліку отримав підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою “не зараховано”, то, крім цієї оцінки, у відомості обліку успішності йому незалежно від набраного семестрового рейтингового балу виставляється оцінка FX за шкалою ЄКТС і 0 балів за 100-бальною шкалою.

Підсумковий рейтинговий бал	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	задовільно
60 – 65	E	
0 – 59	FX	незадовільно

На заліку у графі відомості обліку успішності “Відмітка про залік” викладач виставляє:

- оцінку за залік за національною шкалою (“зараховано”);
- кількість балів, що відповідає підсумковому рейтинговому балу аспіранта з навчальної дисципліни (кількість балів за 100-бальною шкалою);
- оцінку за шкалою ЄКТС (A, B, C, D, E).

В Індивідуальний навчальний план аспірант записує точну назву дисципліни (аббревіатури не допускаються), кількість годин і кредитів, підсумкову оцінку з дисципліни за національною шкалою, кількість балів за 100-бальною шкалою і оцінку за шкалою ЄКТС.

Політика курсу

Аспірант вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Незалежно від форми здобуття третього рівня вищої освіти (очної (денної і вечірньої) і заочної) аспіранти зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

У разі неможливості аспірантам вечірньої та заочної форми здобуття освіти відвідувати всі аудиторні заняття з об'єктивних причин, вони складають індивідуальний графік відвідувань (не менше 50%), а решту завдань виконують дистанційно. Аспіранти погоджують цей графік із викладачем і відділом науково-дослідної роботи. Графік повинен бути затверджений проректором з наукової роботи.

Якщо аспіранти денної форми здобуття вищої освіти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедуру та форми терміни відпрацювання аспірантами денної форми здобуття освіти пропущених занять із навчальної дисципліни визначає кафедра психології,

педагогіки і фізичного виховання і доводить до відома аспірантів конкретні графіки відпрацювання пропущених занять з дисципліни і критерії оцінювання.

Під час роботи над письмовими роботами не допустимо порушення академічної доброчесності. Зокрема: ● використання в роботі чужих текстів чи окремих фрагментів без належного посилання на джерело, зі змінами окремих слів чи речень; ● використання перефразованих чужих ідей без посилання на їх авторів; ● видавання за власний текст купленого чи отриманого за нематеріальну винагороду чужого тексту чи його фрагменту; ● несамотійне виконання будь-яких навчальних завдань (якщо це не передбачено вимогами програми); ● фальцифікація результатів наукової чи навчальної роботи; ● посилання на джерела, які не використовувалися у роботі, ● залучення підставних осіб до списку авторів наукової чи навчальної роботи, участь таких осіб у поточній чи підсумковій оцінці знань.

Основні види відповідальності аспірантів за порушення академічної доброчесності: • повторне проходження оцінювання (контрольна робота, залік тощо); • повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; • відрахування із закладу освіти; • позбавлення академічної стипендії; • позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Рекомендована література

Основна:

1. Андреев Н. Д. (1986). Раннеиндоевропейский праязык. Л. : “Наука”.
2. Андреев Н. Д. (1965). Статистико-комбинаторное моделирование языков. М.–Л. : “Наука”.
3. Андронов М. С. (1994). Сравнительная грамматика дравидийских языков. Сравнительная грамматика дравидийских языков. 2-е изд., испр. и доп. Москва : ИВ РАН.
4. Андронов М. С. (1982). Из истории классификации дравидийских языков. *Теоретические основы классификации языков мира. Проблемы родства* / отв. ред. Б. А. Серебрянников. Москва : Наука.
5. Бабаев К. В. (2009). О происхождении личных местоимений в языках мира. *Вопросы языкознания*, 4. С. 119–138
6. Баскаков Н. А. (1981). Алтайская семья языков и ее изучение. Москва : Наука.
7. Бурлак С. А. (2000). Историческая фонетика тохарских языков. Москва : Ин-т востоковедения РАН.
8. Бурлак С. А. (2007). Происхождение языка: новые материалы и исследования. Москва : Отдел языкознания ИНИОН РАН.
9. Бурлак С. А., Старостин С. А. (2005). Сравнительно-историческое языкознание : учеб. для студ. высш. учеб. заведений. М.: Издательский центр “Академия”.
10. Бурлак С. (2011). Происхождение языка: Факты, исследования, гипотезы ... Москва : Астрель; CORPUS.
11. Вернадский В. И. (2012). Биосфера и ноосфера. Москва : Айрис-пресс.
12. Вернадский В. И. (1922). Очерки и речи. Петроград. Вып. 2.
13. Владимирцов Б. Я. (1929). Сравнительная грамматика монгольского письменного языка и халхаского наречия. Л. XII.
14. Гаджиева Н. З. (1997). Тюркские языки. Языки мира. Тюркские языки. Москва. С. 17–34.
15. Дьяконов И. М. (1975). Лингвистические данные к истории древнейших носителей афразийских языков. *Africana. Африканский этнографический сборник*, 10. С. 117–130.
16. Долгопольский А. Б. (1971–1972). Какие языки родственны европейским? *Наука и человечество*. Москва : Знание. С. 106–119.
17. Дьяконов И. М., Порхомовский В. Я. (1979). О принципах афразийской реконструкции. *Balkanica. Лингвистические исследования*. С. 72–84.
18. Дыбо В. А. (2011). Семантическая реконструкция в алтайской этимологии: лексика конкретного словаря. *Слово и язык*. С. 359–391.
19. Залізняк Л. Л. (2005). Археологія України : курс лекцій. Київ : “Либідь”.
20. Иллич-Свитыч В. М. (1967). Материалы к сравнительному словарю ностратических языков. *Этимология 1965*. Москва : Наука. С. 321–373.
21. Капранов Я. В. (2017). Гіпотетичні версії щодо географічної локалізації ностратичної прамови. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. пр.*

- молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / гол. ред. М. П. Пантук. Дрогобич: Посвіт. Вип. 17. С. 140–153.
22. Карпенко Ю. А. (2009). Вступ до мовознавства. 2-е вид. Київ : Академвидав.
 23. Карпенко У. А. (2013). Трансляція смисла и трансформація значень первокорня : монографія. Київ : Освіта України.
 24. Макаев Э. А. (1977). Общая теория сравнительного языкознания: монография. Москва : Наука.
 25. Мосенкис Ю. Л. (2007). Общемировой праязык : история вопроса и постановка проблемы. *Происхождение языка и культуры : древняя история человечества*. Т. 1. № 1. С. 5–13.

Додаткова:

1. Рогинский Я. Я. (1949). Теория моноцентризма и полицентризма в проблеме происхождения современного человека и его рас. Москва : Изд-во Моск. ун-та.
2. Рыбин В. В. (2012). Фонетика японского языка. СПб.: Гиперион.
3. Савченко А. Н. (2010). Сравнительная грамматика индоевропейских языков. 3-е изд. Москва : УРСС.
4. Санжеев Г. Д. (1953). Сравнительная грамматика монгольских языков. Том 1. Фонетика и морфология именных частей речи. Москва : Изд. АН СССР.
5. Сводеш М. (1960). К вопросу о повышении точности в лексикостатическом датировании. *Новое в лингвистике*, 1. С. 53–87.
6. Bomhard A. R. (1995). Indo-European and the Nostratic Hypothesis : History of Research, Current Trends, and Future Prospects. Boston, Massachusetts. USA.
7. Bomhard A. R., Kerns J. C. (1994). The Nostratic Macrofamily : A Study in Distant Linguistic Relationship. *Trends in Linguistics, Studies and Monographs* 74. Berlin : Mouton de Gruyter.
8. Dolgopolsky A. (2005). Nostratic grammar: synthetic or analytic? *Aspects of Comparative Linguistics*. Moscow : RSUH Publishers. Vol. 1. P. 13–38.
9. Greenberg J. H. (1987). Author's precis and reply to review of Language in the Americas. *Current Anthropology*, 28. P. 647–652, 664–666.
10. Greenberg J. (1963). The Languages of Africa. The Hague: Mouton; IJAL 29.1; Bloomington : Indiana University Press.
11. Greenhill S. J. (2011). Levenshtein distances fail to identify language relationships accurately. *Computational Linguistics*, 37(4). P. 689–698.

Додаткові ресурси

http://starling.rinet.ru/	Глобальная лексикостатистическая база данных “Вавилонская Башня” / С. А. Старостин, Г. С. Старостин. 2006–2013
---	--